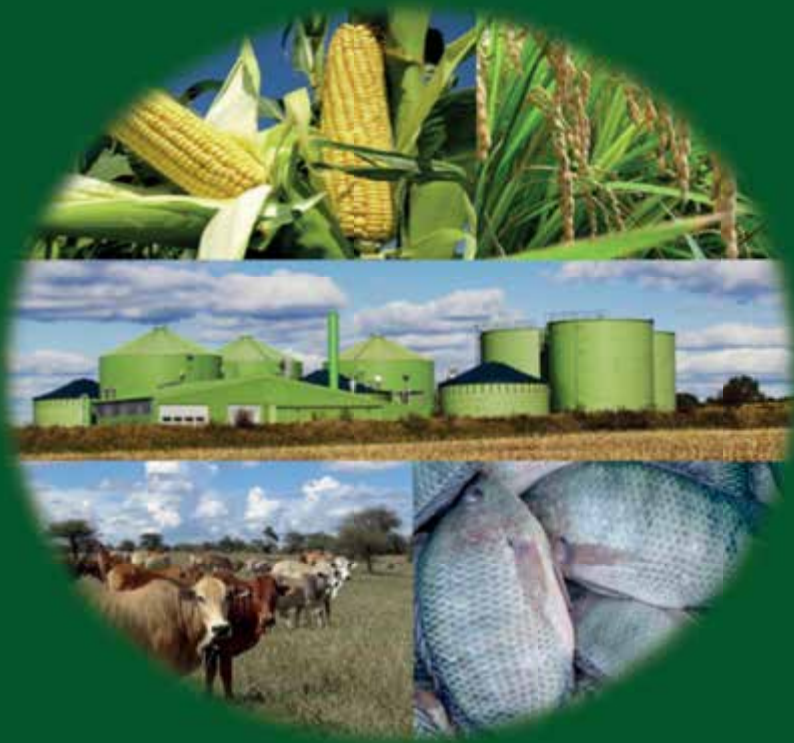


JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA



PROGRAMU YA KUENDELEZA SEKTA YA KILIMO AWAMU YA PILI (ASDP II)



"SEKTA YA KILIMO KWA MAENDELEO YA VIWANDA"

Novemba, 2017

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA



**PROGRAMU YA KUENDELEZA SEKTA YA
KILIMO AWAMU YA PILI (ASDP II)**

“Sekta ya Kilimo kwa Maendeleo ya Viwanda”

Novemba, 2017

YALIYOMO

1	Utangulizi	1
2	Mafanikio ya ASDP I	2
3	Changamoto za ASDP I	3
4	Tulichojifunza kutoka ASDP I	4
5	Ajenda ya Mageuzi ya Sekta ya Kilimo katika ASDP II	4
6	Misingi Mkuu ya Utekelezaji wa ASDP II	7
7	Malengo, Mkakati na Matokeo ya ASDP II	9
8	Maeneo Makuu ya Utekelezaji na Vipaumbele vya Uwekezaji katika ASDP II	9
9	Utekelezaji wa ASDP II kwa kufuata mpangilio wa maeneo makuu 4 ya programu	12
10	Taasisi na Muundo wa Uratibu wa ASDP II	13
11	Ufuatiliaji na Tathmini ya ASDP II	21
12	Gharama na Ugharamiaji wa Programu	22

1 Utangulizi

Sekta ya kilimo ina mchango mkubwa katika ukuaji wa uchumi wa Tanzania. Asilimia 90 ya ardhi ya Tanzania hulimwa na wakulima wadogo. Sekta inatoa ajira kwa asilimia 65.5 na huchangia asilimia 29.1 ya pato la Taifa, asilimia 30 ya soko la nje na asilimia 65 ya malighafi za viwanda.

Ili kuendeleza sekta ya Kilimo, Serikali kupitia Wizara za Sekta ya Kilimo (ASLMs)¹ na kwa kushirikiana wa wadau wa sekta imeandaa Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya pili (ASDP II). ASDP II ni muendelezo wa awamu ya kwanza ya Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo (ASDPI) iliyotekelezwa kuanzia 2006/2007 hadi 2013/2014. ASDP II ni mpango wa miaka kumi utakaotekelezwa kuanzia 2017/2018 hadi 2017/2028 kwa vipindi viwili vya miaka mitano mitano. Utekelezaji wa awamu ya kwanza utaanza 2017/2018 hadi 2022/2023. ASDP II inalenga katika kuleta mageuzi ya Sekta ya kilimo (kilimo, mifugo na uvuvi) ili kuongeza uzalishaji na tija, kufanya kilimo kiwe cha kibiashara zaidi na kuongeza pato la wakulima wadogo kwa ajili ya kuboresha maisha yao, uhakika wa usalama wa chakula na lishe, na kuchangia katika pato la Taifa.

ASDP II imeandaliwa kwa kuzingatia mikakati yote ya Taifa: Dira ya Maendeleo ya Taifa ya 2025; Mpango wa Maendeleo wa Muda Mrefu (2012-2021); Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano (2016-2021); Mkakati wa Kuendeleza Sekta ya Kilimo (2015) na Mpango wa Uwekezaji katika Sekta ya Kilimo (*Tanzania Agriculture and Food Security Investment Plan – TAFSIP 2011*). Pia programu hii imezingatia mambo makuu tuliyojifunza katika utekelezaji wa ASDP I ili kukabiliana na mapungufu na changamoto za sekta ya kilimo na kuongeza kasi ya ukuaji wa pato la Taifa, kuboresha ukuaji wa pato la wakulima wadogo na kuwa na uhakika wa usalama wa chakula ifikapo 2025.

¹ ASLMs inajumuisha wizara za Kilimo, Mifugo na Uvuvi, Viwanda Biashara na Uwekezaji, Maji na Umwagiliaji, Ardhi Nyumba na Maendeleo ya Makazi na Ofisi ya Rais-TAMISEMI

2 Mafanikio ya ASDP I

ASDP I ilizinduliwa mwaka 2006 ili kuwa chombo cha kutekeleza Programu ya uwekezaji mpana katika sekta na kuchangia katika kupunguza umasikini vijijini kutoka asilimia 27 hadi 14 ifikapo 2010, na kuongeza ukuaji wa sekta ya kilimo hadi asilimia 10 kwa mwaka ifikapo mwaka 2010.

- i. Katika kipindi cha miaka saba ya utekelezaji wa ASDP I kuanzia 2006/2007 hadi 2013/14, kati ya mafanikio makuu ni kuboreka kwa uandaaji wa Mipango ya Maendeleo ya Kilimo ya Wilaya (DADPs) kwa kushirikisha jamii na kuongezeka kwa fedha za kutekeleza miradi ya sekta ya Kilimo ambapo asilimia 75 ilitumika ngazi ya wilaya, asilimia 20 ngazi ya Taifa na asilimia 5 katika ngazi ya mikoa.
- ii. Kuboreka kwa uwezo wa watendaji kwa kupatiwa mafunzo, usafiri na vitendea kazi katika ngazi ya wilaya, mikoa na Taifa, uwezo ambao umeweka mazingira yatakayosaidia katika utekelezaji wa shughuli za ASDP II na miradi mingine hasa katika Mamlaka za Serikali za Mitaa (LGAs), na kufikia malengo makuu ya sekta. Aidha wakulima na wafugaji walijengewa uwezo kwa kupatiwa mafunzo mbalimbali na teknolojia za uzalishaji, usindikaji, hifadhi ya mazao na masoko ili kuongeza tija na kipato.
- iii. Kuboreka kwa huduma za utafiti pamoja na kuongezeka kwa tafiti za mazao na mbegu bora za mifugo.
- iv. Kuongezeka kwa matumizi ya pembejeo. Pamoja na kwamba bado kuna changamoto baadhi ya mbegu bora zilizalishwa na kutumika. Programu pia iliongeza mbegu bora na mbolea, upatikanaji na matumizi ya zana bora za kilimo kama matrekta makubwa na madogo na zana za kukokotwa na wanyama kazi, na kuongeza eneo linalolimwa kwa asilimia 148.
- v. Kukarabati na kujenga skimu za umwagiliaji na kuongeza eneo

la umwagiliaji kutoka hektari 264,338 (2005/2006) hadi hektari 461,326 (2014).

- vi. Kuendelezwa kwa miundombinu ya masoko na mfumo wa masoko wa kuongeza thamani ya mazao ambapo maghala yalikarabatiwa, masoko ya mazao ya kilimo na mifugo yalijengwa na kuendeleza mfumo wa masoko wa stakabadhi mazao ghalani.
- vii. Kuongezeka kwa uwezo wa kujitosheleza kwa chakula kutoka asilimia 103 (2009/2010) hadi asilimia 123 (2015/2016).
- viii. Mabadiliko ya bei ya vyakula: bei ya chakula haikubadilika na kusababisha kupungua kwa mfumuko wa bei kutoka asilimia 7.0 (2006) hadi asilimia 5.56 (2010), na asilimia 5.6 (2015); na mwezi Oktoba 2016 mfumuko wa bei ulishuka hadi asilimia 4.5. Aidha mauzo ya mazao ya biashara nje ya nchi (kahawa, pamba, katani, chai, tumbaku na korosho) yaliongezeka.

3 Changamoto za ASDP I

Baadhi ya changamoto zilizojitokeza wakati wa utekelezaji wa ASDP I ni:

- i. Utawala/uongozi, usimamiaji na uratibu hafifu (ndani na kati) ya wizara, mikoa na wilaya, uliosababisha majukumu kutokuwa wazi/bayana; mfumo hafifu wa uwajibikaji na kushindwa kuratibu wadau wa sekta. Hivyo kusababisha kuwepo kwa miradi midogomidogo sehemu mbalimbali, fedha kusambazwa kidogokidogo na miradi kuwa ya aina moja kulikofanya matokeo kuwa madogo na kushindwa kupima mchango wa Programu.
- ii. Kukosekana kwa mazingira wezeshi; Programu ilitekelezwa kupitia sera na sheria zenye mapungufu na zinazolingiliana.

- iii. Kukosekana kwa mfumo imara wa ufuatiliaji na tathimini ya sekta na programu kulikosababisha kukosekana kwa takwimu sahihi na kwa wakati
- iv. Uwezo mdogo wa kitaalamu na kifedha ; hasa katika skimu za umwagiliaji na
- v. Uwezo mdogo wa kupanga, kusimamia na kutekeleza miradi ya uwekezaji na kusababisha kuchelewa kwa fedha za utekelezaji na kuwepo kwa bakaa kila mwaka.

4 Tulichojifunza kutoka ASDP I

Mambo ya kujifunza kutokana na utekelezaji wa ASDP I na ambayo yamekuwa kama mwongozo wa kuandaa ASDP II ni: (i) inawezekana kutekeleza Programu kwa kuzingatia Mtazamo Mpana wa Kisekta (SWAPs) kukiwa na uongozi bora, uwajibikaji na ugatuaji wa madaraka ya upangaji na utekelezaji wa mipango ya maendeleo ya sekta ya kilimo; (ii) kujenga uwezo wa wakulima na kuimarisha vikundi pamoja na vyama vyao; (iii) kuwa na Programu inayolenga na kuweka vipaumbele kwenye maeneo yenye matokeo makubwa ambayo zaidi ya kuwa na tija pia itaimarisha mnyororo wa thamani wa zao la kipaumbele; (iv) kuwa na utawala bora, usimamiaji, uratibu, mfumo mmoja wa ufuatiliaji na tathimini ya programu; (v) kuimarisha mazingira wezeshi katika sekta; (vi) kuwekeza zaidi katika sekta ya kilimo (Serikali, Sekta Binafsi na Wabia wa Maendeleo). Hivyo ni muhimu kuandaa uratibu wa jinsi Serikali itakavyowezesha na kuimarisha ushiriki wa Sekta Binafsi, Wabia wa Maendeleo na Wadau wengine katika sekta ya kilimo.

5 Ajenda ya Mageuzi ya Sekta ya Kilimo katika ASDP II

5.1 ASDP II inalenga katika Mnyororo wa thamani wa zao la kipaumbele na ikolojia ya kanda ya kilimo.

Tofauti na utekelezaji wa ASDP I ambao ulifanyika nchi nzima na kuwa na miradi karibu sekta ndogo zote za sekta kuu ya kilimo kutegemeana na vipaumbele na maamuzi ya uwekezaji wa Mamlaka za Serikali za

Mitaa, ASDP II itatekelezwa katika wilaya zote katika kutoa huduma za umma tu (kama kujenga uwezo, huduma za ushauri, n.k) lakini katika uwekezaji, Programu italenga mazao ya kipaumbele (ya kilimo, mifugo, uvuvi) yenye uwezo mkubwa yaliyochaguliwa kwa kuzingatia mnyororo wa thamani na ikolojia ya kanda ya kilimo.

5.2 Uchaguzi wa mnyororo wa thamani wa zao la kipaumbele utazingatia vigezo vifuatavyo:

- Mchango wa zao katika usalama wa chakula;
- Zao linalolimwa na wakulima/wafugaji wadogo walio wengi;
- Zao muhimu katika soko la ndani na nje ya nchi;
- Mchango wa zao katika kuchangia malighafi na ajira katika kiwanda/viwanda nchini;
- Mchango wake katika ajenda ya maendeleo ya Taifa ya viwanda na Mpango wa Maendeleo wa miaka mitano
- Upatikanaji wa teknolojia za kuongeza tija na faida
- Miradi inayoendelea kukamilishwa kwanza.

5.3 Mazao ya Kipaumbele: Katika awamu ya kwanza ya ASDP II, mazao ya kipaumbele yaliyochaguliwa kwa Kilimo ni Mchele, Mahindi, Mtama/Uwele, Muhogo, Mboga/Matunda, Mazao ya Mbegu za Mafuta (Alizeti, Ufuta, Nazi, Michikichi, n.k.), Pamba, Kahawa, Sukari, Korosho, Chai, Viazi mviringo na vitamu, Mikunde, Ndizi; na kwa Mifugo na Uvuvi ni Maziwa, Nyama (ng'ombe), Mbuzi na Kondoo, Kuku, Ngozi, Samaki na Mwani. Jedwali namba 1, linaonyesha mazao ya kipaumbele katika kanda.

5.4 Utekelezaji wa vipaumbele vya uwekezaji na mazao katika Kanda

Utaratibu wa utekelezaji utakuwa “zao/bidhaa moja ya kipaumbele kwa kanda” (one - priority crop/product – one AEZ”). Mikoa itawekwa katika makundi (clusters) ili huduma na teknolojia zilizopendekezwa zielekezwe katika mfumo unaofanana wa uzalishaji na aina za vijijini. ASDP II itagharamia huduma za umma kwa wilaya zote na pia itagharamiwa na programu na miradi mingine inayotekelezwa na

Mawakala, Wafadhili na Taasisi zisizo za kiserikali (NGOs). Mfumo wa ufuatiliaji wa wilaya ulioanzishwa na ASDP II wa kutumia DADPs utaboresha uratibu katika ngazi ya wilaya kwa shughuli/miradi yote ikiwa ni pamoja na ya Sekta Binafsi.

5.5 Vigezo vya Uchaguzi wa Kanda/Kundi

Uchaguzi wa kanda na makundi (miko/wilaya) utazingatia vigezo 5 kwa kuanzia na kiwango cha uzalishaji cha kanda na umuhimu wake. Vingine ni:

- Uzalishaji mkubwa wa mnyororo wa thamani uliochaguliwa kwa asilimia ya uzalishaji wa Taifa
- Umuhimu katika uhitaji wa soko kama malighafi na kama zao linalosindikwa ndani ya mkoa na kanda
- Kiwango cha usindikaji na uwezo wa usindikaji uliomo katika kanda
- Mifumo endelevu au mchango wake katika mifumo endelevu ya uzalishaji, usalama wa chakula na uongezaji wa kipato katika kaya na
- Uwezo wa kukua kwa kuongezeka kwa tija na thamani ya zao, pamoja na kuendeleza biashara ya kilimo vijijini na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa za kilimo nje ya nchi.

5.6 Uimarishaji wa uwezo wa taasisi:

ASDP II inalenga katika: (a) kujenga uwezo na kuimarisha vyama vya wakulima wadogo ili kuwawezesha kulima kibiashara; (b) kusaidia kuwaunganisha wafanya biashara wa sekta ya kilimo na mfumo wa uzalishaji wa wakulima /wafugaji na wavuvi kwa ajili ya soko na kuendeleza mnyororo wa thamani; (c) kuimarisha huduma zinazotolewa na serikali na sekta binafsi ili kuendeleza matumizi ya teknolojia bora na kilimo cha kibiashara; (d) kuendeleza masoko (sera na miundombinu ya masoko na ya uzalishaji; na (e) kuzijengea uwezo taasisi katika ngazi zote, za Serikali na Sekta Binafsi.

6 Misingi Mikuu ya Utekelezaji wa ASDP II

Misingi mikuu ya utekelezaji wa ASDP II ni kama ilivyoainishwa hapa chini:

- a. **Viongozi wanaowajibika na kubadili mtazamo** katika ngazi zote wataendeleza malengo ya Programu.
- b. **Uratibu mpana wa Sekta** (kupanga, kutekeleza, ufuatiliaji na tathimini kwa mtazamo mpana wa kissekta) ikiwa ni pamoja na programu na miradi ya umma katika sekta ya kilimo: (i) Katika ngazi ya taifa, uratibu kati ya wizara za sekta na kati ya mfumo wa serikali na programu na miradi mingine; na (ii) Katika ngazi ya wilaya katika mfumo wa ushirikishaji wa wadau katika kupanga na kutekeleza, kujengea uwezo na uwekezaji.
- c. **Uwekezaji katika ngazi ya wilaya kwa kuzingatia mnyororo wa thamani wa zao la kipaumbele** kwa uwiano kati ya kilimo, mifugo na uvuvi unaoendana na zao kuwa na faida zaidi ya lingine katika kila ikolojia ya kanda ya kilimo na kwa kulenga makundi ya wilaya zilizochaguliwa, na wilaya zingine kutoka na kuingia kwa utaratibu wa kuzingatia vigezo vilivyowekwa.
- d. **Maeneo makuu ya uwekezaji ambayo ni kipaumbele katika kuendeleza sekta na kunufaika kwa kuongezeka bajeti ni :** (i) umwagiliaji; (ii) utafiti na huduma za ugani (iii) upatikanaji wa teknolojia bora kwa wakulima, pembejeo (mbegu/ wanyama bora/ vifaranga vya samaki, mbolea, vyakula vya mifugo, madawa ya mifugo na chanjo, n.k.); (iv) upatikanaji wa huduma za machine/ vifaa vya kuzalishia, kusindika kuongeza thamani; (v) kupunguza upotevu baada ya kuvuna mazao na mifugo (vifo vya ndama); (vi) kutoa huduma maalum kwa sekta binafsi kuendeleza kilimo cha kibiashara katika ngazi ya mikoa/kanda na (vii) uwezo wa kutambua wadudu waharibifu na vimelea vya magonjwa na kupata chanjo bora.
- e. **Kutumia teknolojia za kisasa za habari na mawasiliano kwa ufanisi wa uratibu, ukusanyaji wa takwimu, kuzichambua na kuzisambaza** lakini pia upatikanaji wa taarifa (za kitaalamu, masoko, ufuatiliaji na tathimini) kwa matumizi ya wadau.
- f. **Kujenga uwezo wa wakulima** na kuimarisha vikundi/vyama vyao, kuwashirikisha na wamiliki maendeleo ya vijijini mwao, kuelekea

katika kuboresha maisha yao ikiwa ni pamoja na uchumi wa vyama (mfano katika maeneo yanayozunguka maghala vijijini), ushirika, kuimarika kwa taarifa za ndani na huduma za kitaalamu kwa wanachama;

g. Kuendeleza mfumo endelevu wa uzalishaji na matumizi ya maliasili kwa kuhamasisha kilimo cha kuhifadhi mazingira, utunzaji wa udongo, maji na rutuba kwa pamoja (mfumo wa afya ya udongo), kuzuia wadudu kwa kutumia njia mbalimbali, utunzaji bora wa mifugo, idadi ya mifugo inayoendana na uwezo wa eneo, n.k.

h. Kutumia tathimni ya pamoja ya matokeo katika ngazi ya sekta kwa kutumia huduma za Taifa za takwimu za kilimo kutoka katika Taasisi ya Takwimu ya Taifa kufanikisha utekelezaji wa ukusanyaji wa takwimu za kilimo na mifugo kitaifa (*National Agriculture and Livestock Sample Census –NASC*) unaofanyika kila baada ya miaka kumi) na Ukusanyaji wa takwimu za kilimo kwa kila mwaka (*Annual Agricultural Sample Survey -AASS*) na kuhakikisha kunakuwepo na uchambuzi thabiti wa taarifa na kwa wakati.

i. Uiimarishaji wa uwezeshaji wa kuboresha sera na kanuni ili kuwezesha kuzihuisha na kuongeza ushirikishaji wa wadau ikiwa ni pamoja na sekta binafsi na kuendelea kusaidia kuimarisha ugatuaji wa madaraka mikoani na kujengea uwezo ngazi ya wilaya, waweze kumiliki utangazaji wa sera hizo ili zieleweke na kukubalika na wadau.

j. Utaratibu wa ugharamiaji na usimamiaji wa fedha unaoweza kubadilika na kuhuishwa ili kuunganisha fedha zilizo ndani ya bajeti (*on budget*) na fedha zilizo nje ya bajeti (*off-budget*). Fedha zilizo ndani ya bajeti ni bajeti ya serikali kuu, Mfuko maalum wa fedha (*Basket Fund*) ambao serikali inausisitizia zaidi, programu na miradi inayotekelezwa kipekee (*earmarked and ring-fenced*) lakini fedha zake zimeingizwa katika bajeti kuu. Fedha zilizo nje ya bajeti ni za programu na miradi ambayo inatekelezwa katika sekta ya kilimo lakini fedha zake hazijumuishwi kwenye bajeti ya Serikali.

Mambo makuu ya programu kama uratibu (uandaaji wa mipango, utekelezaji, ufuatiliaji na tathimini), uimarishaji wa uwezo katika ngazi ya taifa na wilaya utahitaji kugharamiwa na mfuko maalum wa fedha utakaochangiwa na Serikali na Wabia wa Maendeleo wenye

programu/ miradi isiyo ndani ya bajeti) na /au michango ya hiari (mfano, 5%) kutoka kwa kila programu na miradi ya sekta (ndani na nje ya bajeti).

- k. Utawala, uwajibikaji, na muundo wa utawala, mifumo, michakato na taratibu zinazofanya kazi.** Ni muhimu kuweka wazi wajibu na majukumu, na mamlaka katika ngazi zote kwa mifumo ya uwajibikaji unaolenga kutoa huduma bora.

7 Malengo, Mkakati na Matokeo ya ASDP II

LENGO: Kuleta mageuzi ya Sekta ya kilimo (kilimo, mifugo na uvuvi) ili kuongeza uzalishaji na tija, kufanya kilimo kiwe cha kibiashara zaidi na kuongeza pato la wakulima wadogo kwa ajili kuboresha maisha yao, usalama wa chakula na lishe.

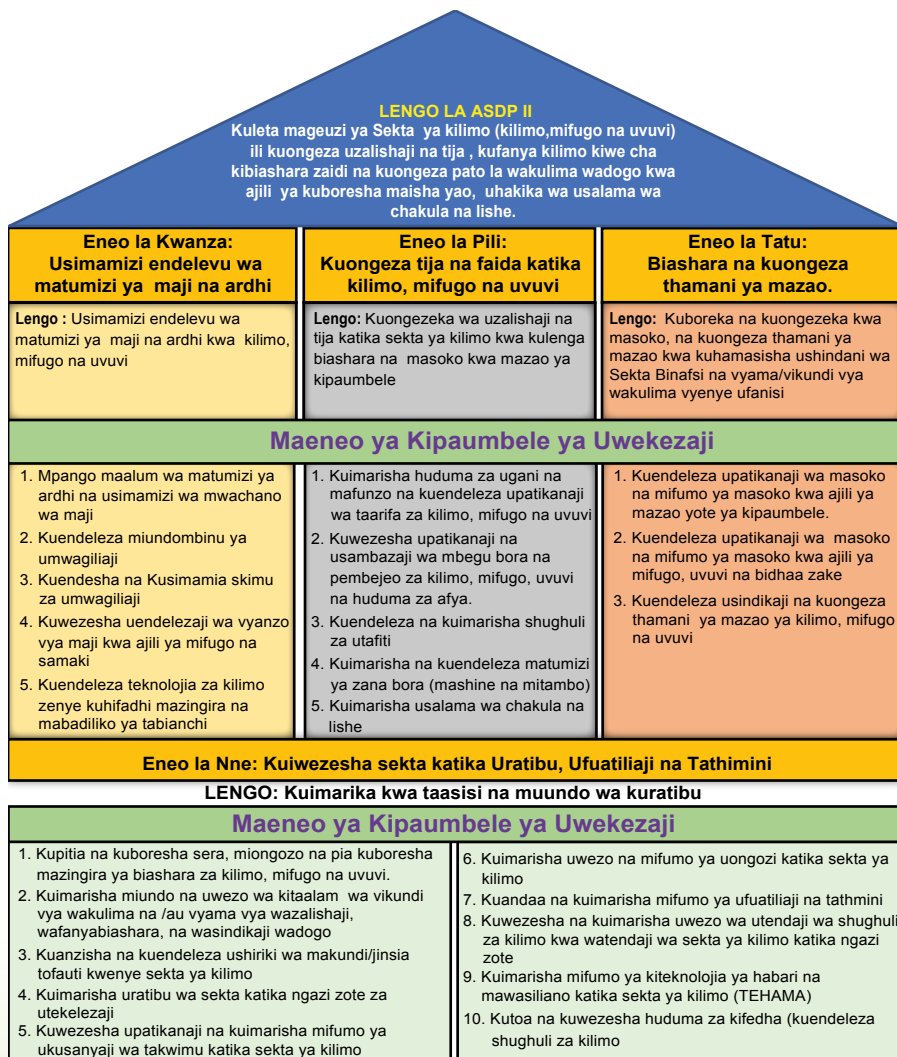
MKAKATI: Kufanya mageuzi kwa wakulima wadogo kutoka katika kilimo cha kujikimu kwenda kilimo cha kibiashara kwa kuendeleza na kuamsha vichocheo vya ukuaji wa sekta na kuwezesha wakulima wadogo kuongeza tija ya mazao ya kipaumbele (kilimo, mifugo, uvuvi) katika mfumo wa uzalishaji endelevu na kuunganishwa na masoko endelevu kwa ushindani wa kibiashara na uendelezaji wa mnyororo wa thamani wa zao.

MATOKEO: Kuongezeka kwa uzalishaji na tija, kuwepo kwa masoko, kuongezeka kwa thamani ya mazao, uhakika wa usalama wa chakula na lishe na kuongezeka kwa kipato cha Mkulima na pato la Taifa

8 Maeneo Makuu ya Utekelezaji na Vipaumbele vya Uwekezaji katika ASDP II


































8.1 Programu ina maeneo makuu manne ambayo chini yake yameandaliwa maeneo ya kipaumbele ya uwekezaji 23. Mchoro namba 1 unaonyesha maeneo makuu ya programu pamoja na vipaumbele vya uwekezaji kwa kila eneo kuu.

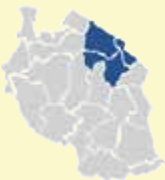


























Mchoro 1: Malengo, Maeneo Makuu 4 na Maeneo ya Uwekezaji ya ASDP II



8.2 Utekelezaji wa miradi ya programu umejikita katika kuendeleza mnyororo wa thamani wa mazao ya kipaumbele yaliyochaguliwa kwa kuzingatia ikolojia ya kilimo ya kanda (makundi). Kwa utaratibu huu Wilaya zitatekeleza mnyororo wa thamani wa zao kuu la kipaumbele katika kanda kama inavyoonekana katika Jedwali 1 hapo chini.

Jedwali 1: Mazao ya Kipaumbele katika ikolojia ya kanda ya kilimo/makundi

Kanda	Mikoa	Walengwa-kaya	Mazao ya Kipaumbele		
			Mazao	Mifugo na Samaki	Zao la Biashara
Kati		715,000 (8%)	 Mahindi  Tumbaku  Mtama na Ulezi	 Nyama: N'gombe  Nyama: Mbuzi  Kuku	 Mazao ya mafuta  Mboga na matunda
Pwani		2,300,000 (25%)	 Mchele  Mahindi  Muhogo  Maharage	 Maziwa  Nyama: Mbuzi  Samaki  Mwani	 Koroshos  Sukari  mazao ya mafuta  Mboga na Matunda
Ziwa		2,100,000 (23%)	 Mchele  Mahindi  Muhogo	 Nyama: Ng'ombe  Nyama: Mbuzi  Samaki	 Pamba  Kahawa  Sukari  Mboga/Matunda na Ndizi

Kanda	Mikoa	Walengwa - kaya	Mazao ya Kipaumbele		
			Mazao	Mifugo na Samaki	Zao la Biashara
Nyanda za Juu Kaskazini		1,035,000 (11%)	 Mahindi  Mikunde: maharage  Ndizi	 Maziwa  Nyama: Ng'ombe	 Kahawa  Mboga na Matunda
Kusini		570,000 (6%)	 Mihogo  Mazao ya mafuta  Mahindi	 Nyama: Mbuzi  Kuku  Samaki	 Koroshos
Nyanda za Juu Kusini		2,395,000 (26%)	 Mahindi  Viazi mviringo na vitamu  Mchele	 Nyama: Ng'ombe  Kuku  Maziwa  Samaki	 Chai/Kahawa  Mboga na Matunda  Sukari

9 Utekelezaji wa ASDP II kwa Kufuata Mpangilio wa Maeneo Makuu 4 ya Programu

9.1 Programu ina maeneo makuu manne na miradi mingi itakayotekelezwa kwa miaka mitano. Njia pekee ya kufikia malengo au kufanikiwa ni kuweka vipaumbele, makundi, mpangilio na utaratibu unaofaa kutekeleza miradi na shughuli za Programu. Aidha maeneo makuu na miradi ya ASDP II itatekelezwa kwa mfuatano na mpangilio utakaoleta mabadiliko na matokeo makubwa. Mchakato wa mpango wa utekelezaji, mfuatano na mpangilio umelenga umuhimu wa maeneo makuu na miradi ambayo itatua changamoto za sekta kwa haraka kwa kutumia fursa zilizopo na kuleta mabadiliko chanya.

9.2 Pia kuna haja ya kutekeleza miradi ambayo inaweka mazingira wezeshi kwa kuondoa vizuizi “kuzibua bomba ili maji yapite” (*“Unclog the pipe and let the water flow”*). Kwa hiyo utekelezaji utanza na eneo kuu la 4 ambalo linaweka mazingira yatakayowezesha sekta binafsi na ya umma kufanikisha shughuli za sekta ya kilimo ikiwa ni pamoja na wakulima wadogo. Litafulatia Eneo kuu la Tatu (Biashara na kuongeza thamani ya mazao) litaunda mfumo wa masoko (*markets pull effect*) ambao utavutia kuongeza uzalishaji, tija na faida ya mazao ya sekta ya kilimo katika Eneo kuu la Pili. Utekelezaji wa eneo la Pili utasababisha matumizi endelevu ya maji na ardhi katika Eneo kuu la Kwanza.

9.3 Mpangilio wa utekelezaji uliopendekezwa ni kutoa mwongozo wa utekelezaji wa programu kutegemeana na upatikanaji wa rasilimali na malengo makuu ya programu. Kiukweli, miradi yote, inatakiwa ianze wakati mmoja kama fedha inayotakiwa inapatikana. Kama hivyo, eneo la kiwango cha juu cha kipaumbele, maeneo ya uwekezaji na miradi itekezwe kwanza, halafu miradi yenye vipaumbele vya chini itekezwe baada kutegemeana na fedha itakayoongezeka.

10 Taasisi na Muundo wa Uratibu wa ASDP II

10.1 Uratibu wa programu utazingatia mifumo na miundo ya Serikali iliyopo ili kuendeleza juhudi za kuimarisha mifumo ya Serikali katika ngazi ya Taifa, Mkoa na Wilaya.

10.2 Katika ASDP II, utekelezaji utahitaji uwazi katika uongozi/utawala, muundo wa taasisi na mfumo wa kuratibu kuanzia ngazi ya Taifa hadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa. Hii inajumuisha uongozi wa Serikali katika kuratibu, wajibu na majukumu, na mamlaka na uwajibikaji wa watekelezaji unaolenga katika kufikia malengo ya programu/miradi, matokeo, na viashiria vya kupima matokeo ya programu; kuandaa na kusambaza miongozo sahihi ya programu/miradi, utaratibu, na kuweka kumbukumbu kwa ajili ya watekelezaji; kuwezesha usimamiaji sahihi wa fedha na mfumo wa ukaguzi wa programu na miradi; na hatimaye vyote vitawajibika kwa Waziri Mkuu.

10.3 Kitengo cha Taifa cha Kuratibu na Kusimamia Utekelezaji wa ASDP II (NCU) itahakikisha uandaaji wa mpango na utekelezaji wa miradi ya ASDP II unafanyika kwa kushirikiana na wadau mbalimbali

muhimu.

10.4 Muundo wa uratibu wa ASDP II katika ngazi ya Taifa utakuwa na Mkutano wa Taifa wa Wadau wa Sekta (NASSM), Kamati ya Kusimamia Sekta ya Kilimo (ASC), Washauri katika Sekta ya Kilimo (ASCG), Kamati ya Ufundi ya Wakurugenzi (TCD), Kikundi Kazi (TWGs) na Kitengo cha Taifa cha Kuratibu na kusimamia utekelezaji wa ASDP II (NCU). Jedwali 2 linaonyesha Taasisi na muundo wa uratibu wa sekta katika ASDP II.

Jedwali 2: Taasisi na Muundo wa Uratibu, Wajumbe na Majukumu Ngazi ya Taifa katika ASDP II

Taasisi/ utaratibu	Mwenyekiti	Wajumbe	Majukumu
i) Mkutano wa Taifa wa Wadau wa Sekta ya Kilimo (National Agricultural Sector Stakeholders Meeting (NASSM)).	Waziri Mkuu	Mawaziri wa Wizara za Sekta ya Kilimo (ASLMs), na Wizara zingine, Makatibu Wakuu, Wakurugenzi wa Sera na Mipango kutoka ASLMs, na Maafisa wakuu wa Serikali, Viongozi wa Maeneo makuu ya ASDP II; Sekretariati za Mikoa (RSs); Wakurugezi Watendaji wa Wilaya (DEDs); Wakuu wa Idara ya Kilimo Umwagiliaji na Ushirika wa Wilaya (DAICOs), Wakuu wa Idara ya Mifugo Uvuvi wa Wilaya (DLFOs); Maafisa wa utafiti na Maafisa wa mafunzo; Wawakilishi wa vyuo; Bodi za mazao; Wabia wa Maendeleo, wanafadhili wa kilimo, Sekta Binafsi n.k.	

Taasisi/ utaratibu	Mwenyekiti	Wajumbe	Majukumu
			Ajenda ya mkutano huu wa mwaka ni miongozo ya sera katika ajenda ya kuleta mageuzi ya sekta ya kilimo, kutoa ushauri na miongozo ya utekelezaji wa ASDP II n.k.
ii) Kamati ya Kusimamia sekta ya Kilimo (<i>Agricultural Steering Committee -ASC</i>)	Waziri- Wizara ya Kilimo	Makatibu Wakuu wa maeneo makuu (<i>Lead Components</i>) ya ASDP II na wizara zingine (ASLMs na zingine); Wawakilishi wa Wabia wa Maendeleo, Sekta Binafsi, Taasisi zisizo za kiserikali (NGOs/NSAs) n.k.	Kupitia na kuthibitisha taarifa za mipango, bajeti, ufuatiliaji na tathimini na ripoti za fedha na ukaguzi; Kuidhinisha Hadidu za rejea za mapitio ya pamoja ya sekta ya mwaka, Matumizi ya Umma, ufuatiliaji na tathimini (JSR/ ASR/PER na M&E).

Taasisi/ utaratibu	Mwenyekiti	Wajumbe	Majukumu
iii) Mkutano wa Kikundi cha Ushauri katika Sekta ya Kilimo <i>(Agricultural Sector Consultative Group (ASCG) Meeting)</i>	Katibu Mkuu (KM) - Wizara ya Kilimo	Makatibu Wakuu wa maeneo makuu ya ASDP II (ASLMs na wizara zingine); Wabia wa Maendeleo wote, Sekta Binafsi, Asasi zisizo za kiserikali (NGOs/NSAs), za Vyuo vya mafunzo na Taasisi za Utafiti n.k.	Kutoa ushauri wa sera, mipango, bajeti, mapitio ya matumizi ya umma na sekta ya kilimo; Kuratibu mazungumzo na wadau kuhusu sera mara kwa mara; Kutoa misaada (fedha, vifaa na mwingine) kwa sekta; Kushiriki katika mikutano ya mwaka ya pamoja ya kuandaa mipango na bajeti; Mazungumzo na kupata maoni ya Wabia wa Maendeleo, sekta binafsi na asasi zisizo za kiserikali (NGOs/NSAs).

Taasisi/ utaratibu	Mwenyekiti	Wajumbe	Majukumu
iv) Kamati ya Wakurugenzi (<i>Technical Committee of Directors -TCD</i>)	KM - Wizara ya Kilimo	Wakurugenzi wa Wizara za Sekta, viongozi wa maeneo makuu ya ASDP na Uratibu wa ASDP II- OR-TAMISEMI	Kupitia, kuchunguza na kuunganisha taarifa za mipango, bajeti, ufuatiliaji na tathimini za kila msimamizi wa maeneo ya ASDP II; Kupendekeza miongozo na taratibu za kutekeleza ASDP II; Kupendekeza hadidu za rejea za mapitio ya pamoja ya sekta ya mwaka, Matumizi ya Umma, ufuatiliaji na tathimini (JSR/ ASR/PER, n.k
v) Mkutano wa kitaalamu wa msimamizi wa maeneo makuu (<i>Lead Agency Component Technical Meeting</i>)	Mkurugenzi wa Sera na Mipango (<i>DPP of Lead Component</i>)	Wenyevidi wa Vikundi kazi vya Wataalamu (TWGs) na mwakilishi kutoka Kitengo cha Taifa cha kuratibu na Kusimamia ASDP II (NCU)	Kupitia mipango na bajeti, zilizowasilishwa kutoka maeneo makuu husika; kupitia na kuchambua taarifa; na kuziwasilisha kwa ASDP II - NCU

Taasisi/ utaratibu	Mwenyekiti	Wajumbe	Majukumu
vi) Vikundi kazi vya Kitaalamu (<i>Thematic Working Groups-TWGs</i>)	Kiongozi wa Maeneo makuu (Componen/ sub-component Leaders)	Viongozi wa maeneo makuu ya ASDP II, wataalamu waliochaguliwa kutoka Wizara za Sekta ya Kilimo (ASLMs)	Kuandaa na kupitia mipango na bajeti za Maeneo makuu ya ASDP II na kuwasilisha kwenye mkutano wa Msimamizi wa kuratibu maeneo ya ASDP II.
vii) Kitengo cha Taifa cha Kuratibu ASDP II (NCU)	Mratibu wa Programu wa Taifa	Wataalamu (experts) katika Uzalishaji na biashara; Masoko na Mnyororo wa thamani (kwa kilimo, mifugo na uvuvi); Ufuatiliaji na Tathimini; Mchambuzi wa sera za sekta ya kilimo	Kutoa kichocheo na kuwajibika katika ajenda ya mageuzi ya kilimo. Kuunganisha mipango na bajeti za miradi chini ya ASDP II na kuandaa rasimu ya mpango kazi na bajeti ya m waka; Kuratibu uandaaji wa mipango na bajeti kwa pamoja; Kusimamia, kufuatilia, kutathimini, kuhuisha na kuratibu utekelezaji wa ASDP II na ni Sekretarieti wa ASDP II

10.5 Uratibu katika OR-TAMISEMI utanza na Mkutano wa ushauri wa mwaka wa Mkoa na Serikali za mitaa (*Annual Regional and Local Government Consultative Meeting*) mwenyekiti akiwa ni Waziri-OR-TAMISEMI. Ukifuatiwa na: (i) Mkutano wa Ushauri wa Sekta ya kilimo (*Agricultural Sector Consultative Meeting*) (ii) Kamati ya Kitaalamu ya viongozi wa maeneo ya makuu ya ASDP II (*Technical Committee of Component Leaders-PO-RALG*) na (iii) Kamati ya Ushauri ya Mkoa (*Regional Consultative Committee -RCC*). Jedwali 3 linaonyesha Taasisi ya Utawala na Muundo wa Uratibu, Wajumbe na Majukumu ya OR-TAMISEMI katika ASDP II.

10.6 Uratibu katika ngazi ya wilaya, ASDP II itaimarisha miundo na shughuli za ngazi ya wilaya kama ilivyokuwa wakati wa utekelezaji wa ASDP I. Mpango wa Maendeleo wa Wilaya (*District Agricultural Development Plan -DADP*) utaendelea kuwa chombo muhimu kwa maendeleo ya sekta ya kilimo katika ngazi ya wilaya. Mkurugenzi Mtendaji wa Wilaya atawajibika kwa kazi na fedha zitakazotumika katika ngazi ya wilaya. Timu ya Usimamizi ya Baraza (CMT), ambayo Mkurugenzi ni Mwenyekiti inahudhuriwa na Wakuu wa Idara wote wakiwemo Afisa Kilimo Umwagiliaji na Ushirika wa Wilaya (DAICO) na Afisa Mifugo na Uvuvi wa Wilaya (DLFO), na atapewa taarifa za shughuli za maendeleo za sekta ya kilimo na hali ilivyo ndani ya DADP. Jedwali 3 linaonyesha Taasisi ya Utawala na Muundo wa Uratibu, Wajumbe na Majukumu Ngazi ya OR-TAMISEMI katika ASDP II.

Jedwali 3: Taasisi ya Utawala na Muundo wa Uratibu wa ASDP II, katika Ngazi ya OR-TAMISEMI

Taasisi	Mwenyekiti	Wajumbe
Mkutano wa mwaka wa kushauriana wa Mkoa na Serikali za mitaa (<i>Annual Regional and Local Government Consultative Meeting</i>)	Waziri-OR-TAMISEMI	Makatibu Wakuu na Wakurugenzi (DPPs) wa Wizara za sekta ya kilimo (ASLMs), Wabia wa Maendeleo RS & LGAs, Sekta Binafsi, Taasisi zisizo za kiserikali (NGOs/CBOs; FBOs), Wakurugenzi Watendaji wa Wilaya (DED), Wataalamu wa Kata, Wilaya na Mkoa , n.k.
Mkutano wa Ushauri wa Sekta ya kilimo (<i>Agricultural Sector Consultative Meeting</i>)	Katibu Mkuu-OR-TAMISEMI	Wakurugenzi (DPPs) wa ASLMs
Kamati ya Kitaalamu ya viongozi wa maeneo ya ASDP II (<i>Technical Committee of Component Leaders-PO-RALG</i>)	Mkurugenzi wa Uratibu wa Sekta OR-TAMISEMI	Viongozi wa maeneo ASDP II wa OR-TAMISEMI na Wakurugenzi wengine
Kamati ya Ushauri ya Mkoa (<i>Regional Consultative Committee -RCC</i>)	Mkuu wa Mkoa	Afisa Msaidizi wa Afisa Tawala wa Mkoa (RAS), Wakuu wa vitengo

Kamati ya ushauri ya Wilaya (<i>District Consultative Committee</i>)	Mkuu wa Wilaya	Mkurugenzi wa wilaya , Wakuu wa idara
Baraza la Madiwani (<i>Full Council</i>)	Mwenyekiti wa Baraza la Madiwani	Wajumbe wa baraza, Timu ya Usimamizi ya Baraza (CMT), Mkurugenzi
Baraza la Maendeleo la Kata (<i>Ward Development Council</i>)	Diwani	Wajumbe wa Baraza
Mkutano wa Kijiji wa baraza (<i>Village Council Meeting</i>)	Mwenyekiti wa Kijiji	Wajumbe wa mkutano wa baraza
Mkutano mkuu wa Kijiji (<i>Village Assembly</i>)	Mwenyekiti wa Kijiji	Wanakijiji wote wenye umri kuanzia miaka 18 na mwenye akili timamu

11 Ufuatiliaji na Tathimini ya ASDP II

11.1 Ufuatiliaji na Tathimini ya programu na miradi ya ASDP II utafanyika kulingana na mfumo wa Serikali ambapo kutakuwa na ufuatiliaji na tathmini ya NDANI na NJE ya programu/mradi na taasisi husika. Kila ngazi ya utawala itaisimamia na kufuatilia ngazi nyingine ya chini ili kuhakikisha na kujiridhisha na utendaji wa kila ngazi, mfano Afisa Mtendaji wa Kata atasimamia, kufuatilia na kutathmini kazi za Afisa Mtendaji wa Kijiji. Mfumo wa ufuatiliaji na tathmini umeandaliwa katika ngazi zote za uratibu kutoka Taifa, OR-TAMISEMI, Mikoa, Wilaya, Kata na Vijiji.

11.2 Kitengo cha Taifa cha Kuratibu na Kusimamia Utekelezaji wa ASDP II (NCU) kitaratibu mapitio na tathmini ya kila mwaka. Katika ngazi ya Taifa na Wilaya kutakuwa na Kikundi kazi cha Ufuatiliaji na Tathimini (M&E-TWG) kitapata matokoeo yanayohitajika kwa kutumia

viashiria vya programu na miradi vilivyopo kwenye mfumo wa kupima matokeo (*Result Frame work*).

12 Gharama na Ugharamiaji wa Programu

12.1 Jumla ya makadirio ya kugharamia ASDP II ni Shilingi za Kitanzania Trilioni 13.819 (sawa na dola za Kimarekani bilioni 5.979) kwa muda wa miaka 5.

Asilimia 75 ya fedha hizo zitatekeleza miradi iliyo ngazi ya wilaya na asilimia 25 zitatekeleza miradi na uratibu ngazi ya Mkoa na Taifa.

12.2 Mchanganuo wa makadirio ya bajeti kwa kila eneo kuu la ASDP II umeoneshwa kwenye Jedwali 4 hapo chini.

Jedwali 4: Mchanganuo wa Bajeti ya ASDP II kwa Kila Eneo Kuu la Programu kwa Miaka Mitano ya Kwanza

Eneo Kuu la Programu		Bajeti (TSH)	Bajeti (USD)	%
Eneo Kuu la 1	Usimamizi endelevu wa matumizi ya maji na ardhi	2,024,646,012,085	875,988,893	15
Eneo Kuu la 2	Kuongeza tija na faida katika kilimo, mifugo na uvuvi	8,081,495,303,009	3,496,561,907	58
Eneo Kuu la 3	Biashara na kuongeza thamani ya mazao	3,575,493,642,854	1,546,982,879	26

Eneo Kuu la Programu		Bajeti (TSH)	Bajeti (USD)	%
Eneo Kuu la 4	Kuiwezesha sekta katika uratibu, Ufuatiliaji na Tathimini	137,442,668,522	59,466,322	1
Jumla Kuu		13,819,077,626,470	5,979,000,000	

12.3 Programu ya ASDP II itagharamiwa na wadau mbalimbali ambao ni pamoja na Serikali, Wabia wa Maendeleo, Taasisi/Asasi zisizo za kiserikali, Sekta binafsi, Taasisi za Fedha na Wakulima, Wafugaji na Wavuvi. Kitengo cha taifa cha uratibu itakuwa na jukumu la kuratibu wadau wote hawa wakati wote wa utekelezaji wa ASDP II.

12.4 Utaratibu wa uchangiaji wa fedha, ni kwamba kutakuwa na mfuko wa pamoja wa ASDP II ambapo fedha kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya ASDP zitawekwa. Hata hivyo miradi inayogharamiwa nje ya mfuko wa pamoja itafikiriwa, kuratibiwa na kusimamiwa.

Kwa maelezo zaidi wasiliana na:
KITENGO CHA URATIBU WA ASDP II
Kilimo IV
S. L. P. 2182,
40487 Dodoma

Simu: 255(026)2321407/2320035
Nukushi: 255 (026)2320037
Barua pepe: ps@kilimo.go.tz
Tovuti: www.kilimo.go.tz.